

Белешка о нетачном црквеном и публицистичком начину говора на тему Украјине

Свакодневно се може запазити да у погледу црквеног проблема у Украјини црквена лица, чак и поједини веома образовани јерарси и теолози, често, а новинари, како „световни” тако и „црквени”, по правилу говоре и пишу да ће Васељенска Цариградска Патријаршија ускоро дати – или, по другима, да неће дати – аутокефалност Украјинској Цркви. Овај начин изражавања, међутим, еклисиолошки и канонски је нетачан, те стога уводи људе у заблуду, независно од добрих намера огромне већине оних који се тако изражавају. Не тврдим, наравно, да оваква формулација проистиче из недовољне богословске спреме одређеног броја црквених пастира и теолога или пак из намере нетеолога да искривљују ствари. Имам утисак да непрецизна терминологија потиче, по свему судећи, из непажње и немарности.

Објаснићу откуд ми такав утисак. У Украјини постоји канонска Украјинска Православна Црква као аутономна помесна Црква у саставу Московске Патријаршије. Њу признају све Православне Цркве без изузетка, а она је у евхаристијском општењу са њима. Та Црква нити жели нити је и од кога тражила аутокефалност – ни од Московске Патријаршије, којој припада и која би у таквом случају била позвана да дâ одговарајући предлог и тиме покрене читав процес, ни од Цариградске Патријаршије, која би тада, као првопрестона Црква и отуд координатор поступка, била позвана да предмет упути на свеправославно разматрање и коначно решење, било потврдно било такво које захтев привремено одбија или га на неодређено време одгађа. Напоредо са поменутом канонском Украјинском Црквом постоје у земљи и три расколничке групације, а уз њих и агресивна унијатска заједница. Разговори о аутокефалији се воде управо са овим расколничким „Црквама” и, паралелно, са државним руководством Украјине, мимо канонске Цркве и противно њеној вољи, при чему се у разговоре веома дрско уплићу унијати, стајући, као што се и подразумева, на страну расколника. Следствено, не ради се о плану да се аутокефални статус додели *Украјинској Цркви*, како стално слушамо и читамо, него о програму да се аутокефалија додели *расколничким групацијама* у Украјини.

Поступци Цариграда се објашњавају и оправдавају изјавама да они имају за циљ укидање расколâ и васпостављање црквеног јединства у народу Украјине. Ти поступци се темеље на недавно формулисаном учењу да Цариградска Црква, као васељенски трон и, историјски, као Црква Мајка словенских Цркава, има право да по овом питању одлучује самовласно и како сама нађе за сходно, не обазирјући се на досад постојеће јурисдикцијске границе помесних аутокефалних Цркава и не сматрајући да је везује њихов став или отпор. Ово учење, међутим, ни на који начин не стоји будући да, сагласно датом устројству Цркве, не постоји чинилац виши од јерархије и пуноће аутокефалне Цркве осим институције сабора, тојест ауторитета сабора свих или већине аутокефалних Цркава (васељенски сабор) или сабора већег броја Цркава неког ширег подручја (велики сабор). Први епископ православног Истока није први у апсолутном смислу (*in absoluto*), као што је то случај у јурисдикцији старога Рима, него је *први у сабору*. По општепознатом 34. апостолском канону, сабор без првога је неважећи, а први без сабора је непостојећа фигура. Следи, дакле, закључак да Васељенски Патријарх нема право да расправља, акамоли да одлучује о статусу Украјинске Цркве – последично и било које друге Цркве – сâм од себе, надсаборски, на основу некакве сопствене моћи.

Морамо додатно споменути још један проблем. На који начин би било могуће признавање или васпостављање законито лишених чина епископа и клирика, при чему је њихов коловођа Денисенко, лажни патријарх кијевски, не само лишен чина него, штавише, одлучен од Цркве и анатемисан? Може ли било која Црква, не изузимајући ни прву по реду и сјајном имену, да обезвреди или да прогласи неважећима црквене делатности и одлуке друге сестринске Цркве? Даље: има ли било која Црква право да признаје или не признаје канонске поступке друге Цркве зависно од околности и од случаја до случаја, и то на основу климавих мерила? Важи потпуно супротно: рукоположења, унапређења, премештаји, прибрајање сабору светих и било шта друго слично овом, с једне стране, али и лишавања чина, свргавања, забране свештенодејства и остале епитимије, са друге стране, када су извршени у једној Православној Цркви, аутоматски се прихватају и важе у свим Црквама без изузетка. Ако би се одустало од овог начела унутрашње повезаности и узајамнога прожимања Цркава, сместа би била укинута сва структура црквеног организма, као и укупни систем његовог функционисања. Правилна примена горњег начела искључује, у првом реду, дијалог са расколницима „на равној ноzi”, а затим повлачи за собом њихов покајнички повратак у јединство и канонски поредак Цркве. Тек тада они могу и имају право да истакну своје захтеве, па и захтев да добију аутокефалију, најпре пред својом Црквом, а потом, преко ње, и пред свепштом Црквом.

Овога метода се доскора неодступно држала и Васељенска Цариградска Патријаршија како по питању расколâ у Украјини тако и по питању скопског раскола. У данима садашњег Светејшег Васељенског Патријарха постојало је време када скопски

расколници нису били примани у Фанару на разговор о њиховом положају без претходне сагласности Патријарха српског. Тада је било незамисливо да се они обратe непосредно Васељенском Патријарху мимоилазећи Цркву од које су се отцепили и да њихови дописи буду уврштени у теме Светог Синода у Цариграду, а да Српска Црква о тим догађајима сазнаје само из средстава јавног извештавања, како се недавно десило. Упадљива је аналогија са збивањима у Украјини. Поставља се питање: шта је садржај појма *аутокефална Црква* ?

Од свега је, међутим, гора и жалоснија чињеница да је прокламовани циљ операције *Украјина*

– а то је укидање расколâ и поновно обједињавање православних хришћана Украјине – унапред осуђен на неуспех. Расколи се не побеђују полумерама и на основу формалног и привидног обраћења расколника које иначе активно подржавају световна власт и тешко уочљиви спољашњи политички центри чије деловање се обично одвија у тајности. Највише што би се постигло јесте релативно смањење броја расколничких групација: уместо досад постојећих трију имали бисмо можда, па и вероватно, једну, нову „федерацију”, која у суштини не би била јединствена и коју би једне Цркве признавале, а друге не би, док би већинска, канонска Црква остала онде где се већ и налази – под окриљем и покровитељством Московске Патријаршије. И сâм господин Денисенко – некадашњи митрополит Филарет, „у време оно” један од двојице најјачих кандидата за московски патријарашки трон, а данас самопроглашени „патријарх кијевски” (да ли ће задржати ову титулу?) – потврђује тачност мојих речи својом изјавом да ће убудуће они који говоре руски припадати Москви као и досад, а да ће они који говоре украјински припадати њему (коме би иначе?). Овај човек, који заслужује да се поштују његове године, а по свему осталом је бедник достојан сажалења, заборавио је да спомене само један детаљ: заборавио је да спомене да сви становници Украјине говоре руски, док одређени део становништва, притом не мали, истовремено говори и украјински. Слутим, штавише, да поодмакло животно доба у случају господина Денисенка и близина изборâ у случају господина Порошенка представљају нимало занемарљиве побуде за журбу и нестрпљивост обојице, али не увиђам зашто би Константинопољ требало да жури. Какву би добит од свега тога имало Православље? Вреди ли ставити на коцку његово јединство ради такве перспективе? Чисто сумњам. Раскол ће и овако и онако остати, било у облику трију раскола било у облику једног раскола. Према томе, узалуд се труди Велика Христова Црква. Надам се да она ипак види замахнути мач већег раскола не само над Украјином него и над васколиком православном васељеном. Сачувај нас, Боже!

Знам да су у прошлости многи расколи – и не само они већ и јеретички покрети – били надвладани и да су се њихове присталице, покајавши се и одрекавши се својих заблуда, поново ујединиле са Црквом. Али колико знам, без преседана је у двехиљадугодишњој историји Цркве подухват да се расколници, чим се поново уграде у црквено Тело, у исто време аутоматски вину у висине највишег историјског начина постојања једне Цркве и да

буду прибројани саборној заједници најугледнијих међу истакнутим Црквама, а да притом није било никаквог прелазног периода духовног сазревања, аскезе, поновног стицања црквеног етоса и начина мишљења, него ето, просто тако, „благодаћу и милосрђем” првопрестоне Цркве. Уједно ваља имати на уму и то да одређене историјске Цркве, славне због свог духовног нивоа, сведочења и доприноса, које усто никад нису упале у понор јереси или раскола, још нису стекле аутокефалност, а по свој прилици неће је стећи никад ни до века, па ипак не протестују нити се имало жале или кукају. Као закључак намеће се, дакле, следећи оксиморон: свака расколничка заједница ће кад-тад, раније или касније, бити проглашена недужном, рехабилитована и, поврх свега, унапређена у аутокефалну Цркву. На тај начин раскол престаје да буде смртни грех и злочин који се не може опрати ни мученичком крвљу виновника раскола, претвара се у обичан лаки прекршај и лако се лечи, а на крају – о необичног ли чуда! – бива награђен. Хтели ми то или не, тако се уклањају бране које задржавају многе нове расколе, а Православној Цркви прети опасност да постане нека врста неограђеног винограда. Све то производи непоправљиву штету и саблажњава многе савести, а наша Црква због тога губи сваку веродостојност како пред инославним хришћанима тако и пред иноверним савременицима и пред нерелигиозним људима.

Ове ретке исписујем са дубоком тугом, заправо са болом, баш зато што из дубине душе поштујем и волим мученичку Велику Христову Цркву. „Истину говорим у Христу, не лажем, то ми сведочи савест моја у Духу Светом, да ми је врло жао и да ме срце моје боли без престанка” (Римљ. 9, 1 – 2; ср. II Кор. 11, 31; Гал. 1, 20 и ITим. 2, 7) услед одскога насталих ситуација, напетости и разногласја по питању лечења рана од раскола. Расколи засад, уместо да буду уклоњени, на чудан начин изазивају додатне духовне и душевне расколе међу самим браниоцима јединства, стабилности и уједначеног хода светих Црква Божјих кроз историју. Управо ради ових последњих вредности „брига за све Цркве” (II Кор. 11, 28) напаја и моје срце, срце једног скромног православног епископа, тако да мени, „најмањем од свих светих” (мисли се: најмањем од свих хришћана; Еф. 3, 8, ср. I Кор. 15, 9), није допуштено ћутање не бих ли евентуално избегао јефтине и простачке оптужбе за неверство, издајство, пребегавање „на другу страну” и тако даље. Напротив, љубав према Цркви светог апостола Андреја и према свакој Цркви православних хришћана подстиче ме да говорим уместо да будем нѐм, али и да говорим по савести и искрено.

Желим и молим се, од срца и вапајно: Саздатељ и Женик Цркве, Господ наш Исус Христос, благодаћу Пресветога Духа и благовољењем Бога и Оца, молитвама светих и богоносних Отаца наших Јована Златоуста, Григорија Богослова, Фотија Великога и свих који прославише епископску катедру Новог Рима, а уједно и молитвама светих митрополита кијевских, патријараха московских и свих светих, да помилује, просветли и спасе све нас! Написах и спасох душу своју.

Преузето са: <http://www.pecat.co.rs/>